EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2025.1.31.
COM(2025) 20 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK

a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló 864/2007/EK rendelet (Róma II. rendelet) alkalmazásáról

{SWD(2025) 9 final}

Fogalommeghatározások

Fogalom	*Jelentés vagy meghatározás*
1971. évi Hágai Egyezmény	A Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia 1971. május 4-i egyezménye a közlekedési balesetekre alkalmazandó jogról.
2021. évi tanulmány	A British Institute of International and Comparative Law és a Civic Consulting tanulmánya a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló 864/2007/EK Róma II. rendeletről. A tanulmány értékeli a Róma II. rendelet 2010–2020 közötti alkalmazása során szerzett gyakorlati tapasztalatokat és értelmezési problémákat. Az összefoglaló az e jelentést kísérő bizottsági szolgálati munkadokumentum 2. szakaszában található.
2023. évi kérdőív	Kérdőív, amelyet 2023-ban küldtek meg az uniós tagállamoknak, hogy naprakész információkat gyűjtsenek a Róma II. rendelet alkalmazásáról. Lásd a bizottsági szolgálati munkadokumentum 3. szakaszát.
A közéleti részvételt akadályozó stratégiai perek elleni irányelv	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1069 irányelve (2024. április 11.) a közéletben részt vevő személyeknek a nyilvánvalóan megalapozatlan keresetekkel vagy visszaélésszerű bírósági eljárásokkal („közéleti részvételt akadályozó stratégiai perekkel”) szembeni védelméről, HL L, 2024/1069, 2024.4.16.
Brüsszel Ia. rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendelete (2012. december 12.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (átdolgozás), HL L 351., 2012.12.20., 1. o.
EUB	Az Európai Unió Bírósága.
EU	Az Európai Unió.
Általános adatvédelmi rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, HL L 119., 2016.5.4., 1. o.
Tagállam(ok)	Az Európai Unió tagállama(i).
Róma I. rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács 593/2008/EK rendelete (2008. június 17.) a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról (Róma I.), HL L 177., 2008.7.4., 6. o.
Róma II. rendelet	Az Európai Parlament és a Tanács 864/2007/EK rendelete (2007. július 11.) a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról („Róma II.”), HL L 199., 2007.7.31., 40. o.
Stratégiai per	A közéleti részvételt akadályozó stratégiai per.
Tanulmány a külföldi jog alkalmazásáról	A Svájci Összehasonlító Jogtudományi Intézet 2011. évi tanulmánya a polgári ügyekben a külföldi jog uniós tagállamokban történő alkalmazásáról és annak jövőbeli kilátásairól. Az összefoglaló bizottsági szolgálati munkadokumentum 2. szakaszában található.
Tanulmány a magánélet védelméről	A MainStrat 2009. évi tanulmánya: Összehasonlító tanulmány a 27 uniós tagállam helyzetéről a magánélet és a magánélethez fűződő jogok megsértésének következményeiből eredő, nem szerződéses kötelmi viszonyokra alkalmazandó jog tekintetében. Az összefoglaló bizottsági szolgálati munkadokumentum 2. szakaszában található.

Tanulmány a közúti balesetekről	Demolin, Brulard, Barthelemy – Hoche 2009. évi tanulmánya – Az EU-n belüli, határokon átnyúló közúti balesetek áldozatainak kártalanítása:A nemzeti gyakorlatok összehasonlítása, a problémák elemzése és a más országban áldozatul esett személyek helyzetének javítására irányuló lehetőségek értékelése. Az összefoglaló bizottsági szolgálati munkadokumentum 2. szakaszában található.

1. BEVEZETÉS

2007. július 11-én az Európai Unió elfogadta a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló 864/2007/EK rendeletet (a továbbiakban: Róma II. rendelet), amely harmonizálja a tagállamok szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra vonatkozó kollíziós szabályait. A rendeletet 2009. január 11-től kell alkalmazni.

A Róma II. rendelet jogi keretet hoz létre annak meghatározására, hogy az EU-n belül mely nemzeti anyagi jogot kell alkalmazni a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokat érintő, határokon átnyúló jogvitákban, különösen a jogellenes károkozás eseteiben. A Róma II. rendelet azáltal, hogy az EU-ban egységes kollíziós szabályokat ír elő, fokozza a jogbiztonságot, a kiszámíthatóságot és a méltányosságot az egynél több országot érintő polgári és kereskedelmi ügyekben. Anélkül, hogy megváltoztatná a tagállamok szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra vonatkozó anyagi jogi szabályait, biztosítja, hogy ugyanaz az anyagi jog legyen alkalmazandó függetlenül attól, hogy az EU-ban hol indítanak keresetet. Ezek az elemek a Róma II. rendeletet az uniós kollíziós jogszabályok alapvető elemévé teszik, amely az egyre inkább összekapcsolódó európai kontextusban felmerülő kulcsfontosságú kérdésekkel foglalkozik, és biztosítja, hogy a szerződésen kívüli jogvitákat az egész EU-ban nagy fokú koherencia és következetesség mellett kezeljék.

Ez a jelentés bemutatja a rendelet 2009 óta történő alkalmazásának első általános értékelését, amely többek között számos tanulmányra, az EUB és a nemzeti bíróságok ítélkezési gyakorlatának felülvizsgálatára, egyéb konzultációkra, valamint tudományos és egyéb jelentésekre támaszkodik. A meghosszabbított értékelési időszak lehetővé tette a Bizottság számára, hogy elegendő tapasztalatot gyűjtsön a rendelet alkalmazásával kapcsolatban. A jelentés számos új és újonnan felmerülő kérdést is megvizsgál, például a mesterséges intelligenciát, az egyre inkább online környezetet és a közéleti részvételt akadályozó stratégiai pereket.

A rendelet felülvizsgálati rendelkezés szerint három külön tanulmány készült[1] a közúti balesetekről (2009), a magánélet védelméről és a személyiségi jogokról (2009), valamint a külföldi jog alkalmazásáról (2011).

E tanulmányok mellett a Bizottság a tagállamokhoz, valamint azok bíróságaihoz és hatóságaihoz intézett kérdések révén értékelte a Róma II. rendelettel kapcsolatos gyakorlati tapasztalatokat. A 2012-es első ilyen információgyűjtés azt mutatta, hogy a Róma II. rendelet általában véve jól működött, de az alkalmazással kapcsolatos gyakorlati tapasztalatok és a vonatkozó ítélkezési gyakorlat akkor még korlátozottak voltak. A második információgyűjtésre 2023-ban került sor (a továbbiakban: 2023. évi kérdőív)[2], amely kiterjedt a korábbi tanulmányok által már lefedett területekre vonatkozó konkrét kérdésekre is. Emellett a polgári

[1] A tanulmányok részletes adatai a bizottsági szolgálati munkadokumentum 2. szakaszában találhatók.
[2] A kérdőívvel kapcsolatos részletes adatok a bizottsági szolgálati munkadokumentum 3. szakaszában találhatók.

és kereskedelmi ügyekben illetékes Európai Igazságügyi Hálózat két alkalommal ülésezett, hogy 2012-ben és 2023-ban megvitassák a Róma II. rendelet működését.

Végezetül a rendelet alkalmazásának hosszú távú nyomon követése részeként és e jelentés elkészítésére tekintettel a Bizottság 2021-ben külső tanulmányt rendelt meg a Róma II. rendelet 2010 és 2020 közötti alkalmazásának feltérképezésére (a továbbiakban: 2021. évi tanulmány).

Ez a jelentés ezekre a forrásokra épül, hogy kiemelje a Róma II. rendelet alkalmazásával kapcsolatos főbb megállapításokat. Az e jelentést kísérő bizottsági szolgálati munkadokumentum további információkat tartalmaz, beleértve az e jelentésen túlmutató részletesebb magyarázatokat, az ítélkezési gyakorlatot és a felhasznált forrásokat.

2. A RÓMA II. RENDELET ALKALMAZÁSÁNAK ÁLTALÁNOS ÁTTEKINTÉSE

2.1. Alkalmazási kör

A Róma II. rendelet **a határokon átnyúló polgári és kereskedelmi ügyekben keletkezett vagy valószínűleg keletkező, szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra** alkalmazandó jogra vonatkozó szabályokat állapít meg. Ezek közé tartoznak az olyan fontos területek, mint a közlekedési balesetek, a szellemi tulajdon megsértése, a tisztességtelen verseny, valamint a szabad versenyt korlátozó cselekmények, a környezeti károk vagy a termékfelelősség.

A Róma II. rendelet tárgyi hatályát meghatározó rendelkezések a gyakorlatban nem vetettek fel jelentős problémákat[3]. Annak ellenére azonban, hogy az EUB ítélkezési gyakorlata egyértelművé tette a „szerződésen kívüli kötelmi viszonyok”[4] fogalmát, még mindig vannak olyan területek, ahol – ítélkezési gyakorlat hiányában – továbbra is bizonytalanság áll fenn azzal kapcsolatban, hogy bizonyos követelések szerződéses vagy szerződésen kívüli követelések-e, mint például bizonyos szerződések harmadik felekre gyakorolt védőhatásai, valamint a kedvezményes díj felkínálásából vagy meghirdetéséből eredő kötelmek. Emellett a hatály alóli konkrét kizárások (különösen az 1. cikk (2) bekezdésének c) és d) pontjában foglalt kizárások[5]) értelmezése továbbra is vita tárgyát képezi. Általánosan elfogadott azonban, hogy a Róma II. rendelet hatályának meghatározásával kapcsolatos kihívások a jövőbeli ítélkezési gyakorlat révén oldhatók meg.

Ezzel szemben „a magánélet és a személyiségi jogok megsértéséből – beleértve a rágalmazást is – eredő szerződésen kívüli kötelmi viszonyok” alkalmazási körből való kizárása a szakértők körében továbbra is vitatott kérdés, amellyel kapcsolatban jogalkotási intézkedést szorgalmaztak[6].

2.2. A jogellenes károkozásra alkalmazandó jogra vonatkozó szabályok

A Róma II. rendelet értelmében a jogellenes károkozásból eredő szerződésen kívüli kötelmi viszonyra alkalmazandó jog annak **az országnak a joga, amelyben a kár bekövetkezett** (a 4. cikk (1) bekezdése, más néven *lex loci damni*), különös szabályokkal a 4. cikk (2) bekezdésében (a károsult és a jogellenes károkozás elkövetőjének közös szokásos tartózkodási helye szerinti ország joga) és (3) bekezdésében (nyilvánvalóan szorosabb

[3] Lásd a bizottsági szolgálati munkadokumentumnak az egyes konkrét követelések jellemzésével kapcsolatos fennmaradó bizonytalanságokról szóló 1. szakaszát.
[4] Az ítélkezési gyakorlat a bizottsági szolgálati munkadokumentum 4. szakaszában található.
[5] Lásd a bizottsági szolgálati munkadokumentum 4. szakaszát, Wunner-ügy, még folyamatban van.
[6] A részleteket lásd a 3.1. fejezetben.

kapcsolat), amely utóbbi rugalmassági mechanizmust biztosít azon esetek kezelésére, amelyekben az általános szabály esetleg nem vezet a legmegfelelőbb jogi eredményhez. Ez a keret a legtöbb esetben jogbiztonságot és kiszámíthatóságot biztosít az alkalmazandó jog tekintetében. Az általános szabály alkalmazása nagyrészt problémamentes volt, bár továbbra is vannak kérdések a szabálynak a közvetett károsultakra és a többszereplős jogellenes károkozásra való alkalmazásával, valamint a tisztán pénzügyi/gazdasági veszteségek esetén a kár lokalizálásával kapcsolatban, különösen a pénzügyi piaci jogsértések esetében[7].

A Róma II. rendelet több olyan egyedi szabályt is előír, amelyek azokra a helyzetekre vonatkoznak, amelyekben az általános szabály esetleg nem elégséges és megfelelő. Ezek közé tartoznak a termékfelelősségre (5. cikk), a tisztességtelen versenyre és a szabad versenyt korlátozó intézkedésekre (6. cikk), a környezeti károkra (7. cikk), a szellemi tulajdonhoz fűződő jogok megsértésére (8. cikk) és a szervezett fellépésre (9. cikk) vonatkozó rendelkezések. Bár ezek a testreszabott szabályok arra irányulnak, hogy megoldásokat nyújtsanak az általános szabály korlátaira, alkalmazási körük meghatározása szintén nehézségeket okozhat. Továbbra is fennállnak például értelmezési problémák a termékfelelősség tekintetében a „termék” fogalmának[8] és a 8. cikk hatálya alá tartozó szellemitulajdon-jogok[9] értelmezésével kapcsolatban.

Általánosságban ott számoltak be problémákról, ahol a kapcsoló elvek több különböző jog egyetlen jogvitára való alkalmazásához vezetnek, különösen a szerzői jog tekintetében, ami nagyon megnehezíti a bíróságok számára a külföldi jogszabályok megfelelő szintű ismeretekkel történő alkalmazását, növeli a tranzakciós költségeket, például a fordítással és a szakértőkkel kapcsolatban, és végső soron bizonytalanságokhoz vezet az eljárás kimenetelét illetően[10]. Ez a jelenség, amely szükségessé teheti az alkalmazandó jogszabályok összetett „mozaikjának” egyetlen jogvitára történő egyidejű alkalmazását, különösen az online elkövetett jogellenes károkozás tekintetében valósul meg, ahol i. a kár több országban egyidejűleg is bekövetkezhet, vagy ii. egyetlen cselekmény több országban is sértheti a szellemitulajdon-jogokat, különösen a szerzői jogokat. Hasonló problémák merülhetnek fel például kollektív jogorvoslat vagy tömeges balesetek esetén. Számos javaslat született arra vonatkozóan, hogy miként lehetne kezelni a több jogszabály egyidejű alkalmazásának problémáját, különösen a szerzői jogok megsértése területén. Amint azt a bizottsági szolgálati munkadokumentum 1. melléklete részletezi, e javaslatok némelyike jogalkotási módosításokat is tartalmaz a Róma II. rendeletre vonatkozóan[11].

2.3. A Róma II. rendelet egyéb szabályai

A Róma II. rendelet a „jogalap nélküli gazdagodás, a megbízás nélküli ügyvitel és a *culpa in contrahendo*” (III. fejezet) esetében alkalmazandó jogra vonatkozó szabályokat is tartalmaz. A IV. fejezet előírja, hogy a felek megválaszthatják a szerződésen kívüli kötelmi viszonyra

[7] A pénzügyi piaci károk tekintetében lásd a 3.3. fejezetet. További részletek találhatók a bizottsági szolgálati munkadokumentum 1. szakaszában.

[8] Lásd a bizottsági szolgálati munkadokumentum 1. szakaszának 1.2.2. bekezdését. A kérdés az, hogy az első albekezdésben szereplő „termék” kifejezés vonatkozik-e i. az olyan termékre, amely nem egyezik meg a szóban forgó hibás termékkel, hanem a gyártó ugyanazon kiadásához vagy sorozatához tartozik, és ezért csak kisebb eltéréseket mutat (pl. jelölés vagy csomagolás esetén); vagy ii. bármely azonos típusú termékre.

[9] A szellemitulajdon-jogoknak a (26) preambulumbekezdésben szereplő nem kimerítő felsorolása ellenére.

[10] Tanulmány a szellemitulajdon-jogok határokon átnyúló érvényesítéséről az EU-ban. 2021, 57., 58. o.

[11] Pl. a jogsértéssel való legszorosabb kapcsolat releváns kapcsoló elvként való alkalmazása vagy a Róma II. rendelet jelenlegi 8. cikkének (3) bekezdésével ellentétben az alkalmazandó jog megválasztásának lehetővé tétele.

alkalmazandó jogot. E rendelkezések alkalmazása általában nem problematikus, és kevés nehézségről számoltak be[12].

2.4. Közös szabályok, egyéb rendelkezések és záró rendelkezések

A Róma II. rendelet közös szabályokról, egyéb rendelkezésekről és záró rendelkezésekről szóló fejezetei általában nagyobb problémák nélkül működnek. Mindazonáltal a meglévő nemzetközi egyezményekkel és egyéb eszközökkel, különösen a közlekedési balesetekre alkalmazandó jogról szóló 1971. évi Hágai Egyezménnyel való kapcsolat gyakorlati nehézségekhez vezetett a határokon átnyúló közúti balesetekből eredő követelésekre vonatkozó, a bizottsági szolgálati munkadokumentum 1. mellékletében részletezett két kollíziós rendszer fennállásával kapcsolatban.

3. A RÓMA II. RENDELET ALKALMAZÁSA A KIVÁLASZTOTT TERÜLETEKEN

3.1. Adatvédelem, személyiségi jogok, beleértve a rágalmazást és a közéleti részvételt akadályozó stratégiai pereket

A magánélet és a személyiségi jogok megsértéséből – beleértve a rágalmazást is – eredő szerződésen kívüli kötelmi viszonyokat kizárták a Róma II. rendelet hatálya alól, mivel a jogalkotási tárgyalások során nem született megállapodás a jogellenes károkozás e területére vonatkozó megfelelő kapcsoló elvről. A magánélethez kapcsolódó jogellenes károkozás szükségessé teszi egyrészt a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadságához, másrészt a magánélethez és a jó hírnévhez fűződő, egymással ütköző alapvető jogok egyensúlyba hozását. Abban, hogy az egyes tagállamok hogyan valósítják meg ezt az egyensúlyt jogi és alkotmányos rendszereikben, különbségek vannak. A jogalkotási megközelítések e különbségei[13] és a véleménynyilvánítás szabadságának a demokratikus társadalmakban betöltött kritikus szerepe voltak azok a tényezők, amelyek miatt a megfelelő kapcsoló elvvel kapcsolatos konszenzus hiányában kizárták a magánélet védelmére vonatkozó követeléseket a Róma II. rendelet hatálya alól.

Következésképpen az ilyen esetekben alkalmazandó jogot továbbra is az egyes tagállamok nemzeti kollíziós szabályai határozzák meg, amelyek között jelentős eltérések vannak. E szétaprózott jogi helyzet miatt nehéz megjósolni, hogy mely jog lesz alkalmazandóe, a magánélet tiszteletben tartásához való jog sérelmével kapcsolatos, határokon átnyúló ügyek esetén, és hogy így milyen eredménnyel jár majd a jogvita.

Úgy tűnik, hogy a követelések e fontos csoportjának a Róma II. rendelet hatálya alóli kizárásával kapcsolatos kritikák általánosak. Például a magánélet védelméről szóló tanulmány és a 2021. évi tanulmány keretében megkérdezett szakemberek és érdekelt felek általában nem találták kielégítőnek a jelenlegi helyzetet. Emellett 2023. évi válaszaikban a legtöbb tagállam azon a véleményen volt, hogy az e területre vonatkozó kollíziós szabályokat jobban össze kell hangolni. Úgy tűnik, hogy nincs merev álláspont, amely kizárná, hogy a Róma II. rendelet a jövőben lefedje ezeket a jogellenes károkozásokat; néhány tagállam azonban kételyeit fejezte

[12] A részletek a bizottsági szolgálati munkadokumentum 1. szakaszában találhatók.

[13] Az Egyesült Királyságnak a rágalmazási ügyekben a felperest jelentősen előnyben részesítő jogalkotási megközelítése akkoriban látványosan eltért a legtöbb más tagállamétól. Lásd a magánélet védelméről szóló tanulmányt.

ki azzal kapcsolatban, hogy lehet-e elfogadható egységes kapcsoló elvet találni az ütköző jogok és érdekek megfelelő kiegyensúlyozására.

A Róma II. rendelet elfogadása óta számos javaslat született a megfelelő kapcsoló elvről. Emellett további munkára is sor került a magánélet és a személyiségi jogok témájában. Ez az alábbiakra terjed ki:

- **Az Európai Parlament 2008. évi tanulmánya a magánélet védelméről és a nyomon követésről**: A magánélet védelméről szóló, a bizottsági szolgálati munkadokumentum 2. mellékletében részletezett tanulmány feltérképezte a tagállamok magánélet védelmére vonatkozó szabályait, és meghatározta a Róma II. rendelet hiányában felmerülő nehézségek lehetséges megoldásait. Emellett elsöprő támogatást mutatott a rágalmazásra alkalmazandó jog harmonizációja mellett.

  A 2008. évi tanulmány közzétételét követően az Európai Parlament 2012-ben állásfoglalást fogadott el, amelyben javasolta, hogy a Róma II. rendeletet egészítsék ki a magánéletre és a személyiségi jogokra vonatkozó kollíziós szabállyal, amely egy minősített *lex loci damni* elven alapulna[14].

- **Általános adatvédelmi rendelet**: Az EU-ban 2018 óta a természetes személyek személyes adatainak védelmére alkalmazandó (EU) 2016/679 rendelet (a továbbiakban: általános adatvédelmi rendelet) 79. és 82. cikkében harmonizálja az adatvédelmi jog magánjogi érvényesítésének egyes vonatkozásait[15]. Ezek a rendelkezések anyagi jogi szabályokat tartalmaznak az adatkezelőkkel és adatfeldolgozókkal szembeni hatékony bírósági jogorvoslathoz való jogra, valamint az általános adatvédelmi rendelet megsértése miatt az egyének által elszenvedett károkért az adatkezelőkkel és -feldolgozókkal szembeni kártérítés igényléséhez való jogra vonatkozóan.

  Amennyiben a Róma II. rendelet a magánéletre és a személyiségi jogokra alkalmazandó jogszabállyal egészül ki, alaposan meg kell vizsgálni az általános adatvédelmi rendelettel való kölcsönhatást. Míg a kártérítéshez való jog azon vonatkozásait illetően, amelyeket az általános adatvédelmi rendelet egységesen szabályoz, az, hogy valamely tagállam helyett egy másik tagállam joga kerül kijelölésre a Róma II. rendelet szerinti alkalmazandó jogként, nem járna gyakorlati következményekkel, ez nem így lenne e jog azon vonatkozásai esetében, amelyekkel az általános adatvédelmi rendelet nem foglalkozik[16].

[14] Konkrétabban, a határozat értelmében annak az országnak a jogát kell alkalmazni, amelyben a veszteség vagy kár legjelentősebb eleme(i) bekövetkezett (bekövetkeztek). Ha azonban az alperes észszerűen nem láthatta előre, hogy cselekménye ebben az országban milyen jelentős következményekkel jár, akkor annak az országnak a jogát kell alkalmazni, amelyben az alperes szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik.

[15] Az általános adatvédelmi rendelet a személyes adatok kezelésére korlátozódik, és nem terjed ki a magánélethez való jog egyéb sérelmére.

[16] Például az általános adatvédelmi rendeletben a károk számszerűsítésére vonatkozó szabályok hiányában az egyes tagállamok jogrendszerének feladata, hogy ilyen szabályokat írjon elő, az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvének tiszteletben tartása mellett. Természetesen a Róma II. rendelet értelmében alkalmazandó tagállami jog gyakorlati következményekkel járhat a nem személyes adatokra vonatkozó és így az általános adatvédelmi rendelet által nem szabályozott követelések tekintetében is, például az elhunyt személyek vagy jogi személyek adatainak kezelésén alapuló követelések tekintetében.

- **A Brüsszel Ia. rendelet és a kapcsolódó ítélkezési gyakorlat**: A magánélet és a személyiségi jogok megsértésére, valamint a rágalmazási keresetekre vonatkozó nemzetközi joghatósági szabályokat a Brüsszel Ia. rendelet szabályozza. Az EUB-nak hosszú időn keresztül egy sor előzetes döntéshozatali eljárásban volt alkalma tisztázni ezeket a szabályokat, különösen a kár bekövetkezése helyének fogalmát mind a papíralapú kiadványokban, mind az interneten előforduló rágalmazás esetén[17]. Ennek megfelelően a Brüsszel Ia. rendelet értelmében a felperes belátása szerint több joghatóságban is indíthat rágalmazás miatti kártérítési keresetet[18].

  A gyakorlatban – tekintettel a rendelkezésre álló joghatóságok megválasztására és az egységes alkalmazandó jogi szabály hiányára az EU-ban – a felperesek gyakran úgy döntenek, hogy a legkedvezőbb alkalmazandó joggal rendelkező fórumon indítanak eljárást. Egyes esetekben[19] ez a fórum meglehetősen marginális kapcsolatban állhat a szóban forgó jogvitával. Ez táptalaja lehet a bírósági zaklatási stratégiáknak, például a közéleti részvételt akadályozó stratégiai perekkel összefüggésben.

- A **stratégiai perek** (a közéleti részvételt akadályozó stratégiai perek) olyan bírósági eljárások – jellemzően rágalmazási vagy magánélet-védelmi keresetek –, amelyeket nem valamely jog tényleges érvényesítése vagy gyakorlása céljából indítanak, hanem fő céljuk a közéleti részvétel megelőzése, korlátozása vagy szankcionálása. Az ilyen célra utaló jelek közé tartozik például a követelés túlzott jellege, több eljárás megindítása vagy az eljárási taktikák rosszhiszemű alkalmazása. Amennyiben a közéleti részvételt akadályozó stratégiai perek határokon átnyúló dimenzióval rendelkeznek, a felperesek abban a joghatóságban indíthatnak eljárást, amelyet kedvezőnek ítélnek, vagy ahol az alperesre háruló költségek különösen magasak, vagy akár több joghatóságban is.

  E jelenség EU-n belüli terjedése, valamint a nyilvános vita elfojtása révén a véleménynyilvánítás és a média szabadságára gyakorolt kockázat miatt az EU 2024-ben elfogadta a közéleti részvételt akadályozó stratégiai perek elleni irányelvet, hogy megfelelő eljárási biztosítékokat biztosítson az ilyen visszaélésszerű pereskedéssel szemben. A tárgyalások során az Európai Parlament egy külön kollíziós szabály beillesztését javasolta, de végül a társjogalkotók abban állapodtak meg, hogy a Róma II. rendelet bármely jövőbeli felülvizsgálata során értékelni kell az alkalmazandó jogra vonatkozó szabályok stratégiai perekkel kapcsolatos vonatkozásait.

  A közéleti részvételt akadályozó stratégiai perek közelmúltbeli jelensége kifejezetten arra mutat rá, hogy a rendelkezésre álló joghatóságok megsokszorozódásából, valamint a rágalmazással és a magánélet védelmével kapcsolatos ügyekben a kollíziós szabályok hiányából eredő problémákat visszaélésszerűen ki lehet használni a nyilvánosság

[17] Az ítélkezési gyakorlat részleteiért lásd a Brüsszel Ia. rendelet alkalmazásáról szóló 2023. évi tanulmány 113. és 114. oldalát.

[18] Az alperes lakóhelye szerinti általános fórumon kívül a „kár bekövetkezésének helye” magában foglalja azt a helyet is, ahol a károsult „érdekeltségeinek központja” található, mint olyan fórumot, ahol a teljes kár követelhető, igaz, csak az online rágalmazás keretében, valamint minden olyan tagállamot, ahol a rágalmazó tartalom hozzáférhető, de csak az adott tagállamban okozott kár tekintetében.

[19] Pl. A Gtflix TV-ügy. Lásd a bizottsági szolgálati munkadokumentum 4. mellékletét.

részvételének akadályozására. Ezek a problémák azonban minden rágalmazási és magánélet-védelmi ügyben közösek. Ezért, ha a Róma II. rendelet kiegészülne egy kollíziós szabállyal, azt adott esetben általánosan kell alkalmazni a magánélet és a személyiségi jogok megsértésének eseteire, függetlenül attól, hogy azok visszaélésszerűek-e. Az e tekintetben megkérdezett tagállamok szintén egyetértettek abban, hogy a Róma II. rendelet minden lehetséges szabályának általánosnak kell lennie[20].

Következésképpen úgy tűnik, hogy kritikus számú érv szól a Róma II. rendelet olyan módosításának megfontolása mellett, amely *a magánélet és a személyiségi jogok – többek között a rágalmazás – megsértéséből eredő, szerződésen kívüli kötelmi viszonyokat* is magában foglalja. E megfontolás keretében átfogóan kell értékelni a Brüsszel Ia. rendelettel való kölcsönhatást és a megfelelő kollíziós szabály megfelelő lehetőségeit.

3.2. Mesterséges intelligencia (MI)

A Róma II. rendeletnek a mesterséges intelligencia használatával kapcsolatos, szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra vonatkozó ügyekre való jövőbeli alkalmazását befolyásolja majd az anyagi jogi rendszereknek a mesterséges intelligenciával kapcsolatos vitákra reagáló alakulása. Ahogyan több, mesterséges intelligenciát érintő ügy kerül majd a bíróságok elé, valamint a technológia fejlődésével a jogrendszereknek ki kell igazítaniuk és ki kell dolgozniuk a kereteket a mesterséges intelligencia jelentette kihívások kezelése érdekében. Ez magában foglalhatja a felelősség meghatározását, a gondossági normák megállapítását, valamint a mesterséges intelligenciával kapcsolatos jogi felelősségek meghatározását. A technológia és a jogi környezet folyamatban lévő fejlődése a mesterséges intelligencia használatára vonatkozó anyagi jogi szabályok tekintetében meg fogja határozni a Róma II. rendelet MI-ügyekre való jövőbeli alkalmazásával kapcsolatos kérdéseket[21].

Tekintettel azonban arra, hogy a mesterséges intelligencia egyre szélesebb körű használatával kapcsolatos nehézségek kezelésére szolgáló megközelítések azonosítása még mindig kialakulóban van, nehéz felmérni, hogy szükség lehet-e konkrét szabályokra a Róma II. rendeletben, és ha igen, milyen mértékben. A legtöbb tagállam egyetértett abban, hogy kevés gyakorlati tapasztalat áll rendelkezésre az alkalmazandó jog megválasztásával kapcsolatos problémák tekintetében a mesterséges intelligencia használatával kapcsolatos ügyekben, és ahol utaltak is esetleges problémákra, azokat nem pontosították. Rámutattak arra, hogy korai lenne megoldást keresni a problémákra anélkül, hogy megvárnák, hogy azok mik lehetnek, és

[20] Lásd bizottsági szolgálati munkadokumentumnak a 2023. évi kérdőívről szóló 3. szakaszát. Több tagállam jelezte, hogy nincs tudomása arról, hogy a közéleti részvételt akadályozó stratégiai perek áldozatai jelentős nehézségekbe ütköznek határokon átnyúló összefüggésben, vagy kijelentette, hogy a kollíziós szabályok egységes uniós megközelítése nem enyhítheti azokat. Ezzel szemben egy tagállam kifejezetten azzal érvelt, hogy egy egységesen alkalmazandó jog révén egyszerűsödne a védelemhez való jog gyakorlása.

[21] Lásd a szerződésen kívüli polgári jogi felelősségre vonatkozó szabályoknak a mesterséges intelligenciához való hozzáigazításáról szóló irányelvre irányuló bizottsági javaslatot (a mesterséges intelligenciával kapcsolatos felelősségről szóló irányelv), COM(2022) 496 final. A javaslat nem tartalmaz kollíziós szabályokat, és bár a harmonizáció csökkenti az egyik vagy másik tagállam nemzeti jogának alkalmazásából eredő lehetséges eredménybeli különbségeket, csak a bizonyítékok ismertetésével és a bizonyítási teherrel kapcsolatos nagyon konkrét elemekkel foglalkozik, és még korlátozott alkalmazási körén belül is minimális harmonizációt jelent, így továbbra is fennmaradnak eltérések.

felmerült a kérdés, hogy figyelembe kell-e venni egyáltalán a mesterséges intelligenciával kapcsolatos felelősségre vonatkozó különleges szabályokat, tekintve, hogy a Róma II. rendelet szándékosan technológiasemleges.

Ezt az általában óvatos megközelítést követte a 2021. évi tanulmány is, amely rámutatott arra, hogy e területen nincsenek gyakorlati példák, valamint arra, hogy a jogrendszerek még nem határozták meg az anyagi jogi felelősség megállapításával kapcsolatos megközelítésüket, különösen azt a kérdést, hogy az MI-rendszer gyártóját vagy felhasználóját kell-e elsődlegesen felelősnek tekinteni.

Mindezek alapján az a következtetés vonható le, hogy – a további elemzés függvényében – előfordulhat, hogy még nem érkezett el az idő a Róma II. rendelet esetleges módosítására a mesterséges intelligenciára vonatkozó szabályok bevezetése céljából.

3.3. Pénzügyi piaci jogellenes károkozás és a tájékoztatóért való jogi felelősség

A Róma II. rendeletnek a pénzügyi piaci jogellenes károkozásokra és a tájékoztatóért való jogi felelősségre való alkalmazását gyakran vitatták meg, különösen a tudományos körökben. Különösen azzal kapcsolatban merültek fel ellentétes érvek, hogy miként kell alkalmazni a 4. cikket a pénzügyi piacon elkövetett jogellenes károkozásból eredő szerződésen kívüli kötelmi viszonyok eseteire. Egyes szerzők azzal érvelnek, hogy a Róma II. rendelet 4. cikkében foglalt általános szabály nem alkalmas a **pénzügyi piaci jogellenes károkozás eseteinek** szabályozására, **beleértve a tájékoztatóért való jogi felelősség eseteit is**, mivel az elszenvedett kár csak tisztán gazdasági jellegű, ezért a *lex loci damni* szerinti lokalizálása bonyolult. Ezen túlmenően, a 4. cikk (1) bekezdésének értelmezésétől függően, olyan helyzetekben, amikor az érintett befektetők vagy számláik különböző országokban találhatók, az értékpapír-kibocsátókkal (vagy más felelős személyekkel) szemben különböző jogi szabályrendszerek alapján merülhetnek fel jogi követelések egyetlen jogi aktusra, mint például a tájékoztatóban való helytelen állításokra vonatkozóan.

A Róma II. rendelet szerinti tisztán pénzügyi veszteség lokalizálásának kérdése nem korlátozódik a pénzügyi piaci jogellenes károkozás eseteire[22], azonban leginkább ebben az összefüggésben merült fel. A Brüsszel Ia. rendelet szerinti joghatóság meghatározásával összefüggésben több előzetes döntéshozatal iránti kérelmet nyújtottak be az EUB-hoz a pénzügyi veszteségek lokalizálásával kapcsolatban, de e kérdés tekintetében még nem alakult ki egyértelmű ítélkezési gyakorlat[23]. Ezen ítéleteknek a Róma II. rendelet kontextusába való áthelyezése nemkívánatos következményekkel járhat, beleértve az egységes pénzügyi piaci jogellenes károkozásra alkalmazandó jog széttöredezettségét[24]. Az alkalmazandó jog széttöredezettsége a befektetők kollektív fellépését is megnehezítené, és a befektetők közötti védelmi normák tekintetében esetlegesen indokolatlan különbségekhez vezetne. Emellett nehéz előre megjósolni a jogot, mivel a pénzügyi eszközökkel folytatott ügyletekre általában

[22] Lásd például a folyamatban lévő Wunner-ügyet, amelyben arra kérik az EUB-t, hogy határozza meg a „kár bekövetkezésének helyét” a szerencsejáték-veszteségekkel kapcsolatos jogellenes károkozásért való felelősségre vonatkozó ügyben.

[23] Az EUB például a Kolassa-ügyben megállapította, hogy a tájékoztatóban szereplő félretájékoztatásból eredő kár a befektető lakóhelyén következett be, amennyiben ez a hely egybeesik a befektető számláját kezelő bank székhelyével. Ezzel szemben a VEB kontra BP ügyben hozott legutóbbi határozatában az EUB arra a szigorúbb álláspontra helyezkedett, hogy a kár bekövetkezésének helye nem az a tagállam, ahol a számlavezető bank vagy befektetési vállalkozás székhelye található, amennyiben a szóban forgó vállalkozásra nem vonatkoztak jogszabályban előírt jelentéstételi kötelezettségek az adott tagállamban.

[24] Ez különösen akkor lenne így, ha azt az ítélkezési gyakorlatot követnénk, amely szerint a pénzügyi kár abban az országban található, ahol a befektetői számlát vezetik.

másodlagos piacokon kerül sor, vagy a befektető szokásos tartózkodási helye vagy a számlavezető bank székhelye többnyire ismeretlen a kibocsátó (vagy közvetítő) számára.

A megfelelő megoldás érdekében különböző alternatívákat javasoltak. Egyes tudósok például azt javasolták, hogy a 4. cikket értelmezzék (újra) az ítélkezési gyakorlatban egy változatlan szöveg alapján, a kár helyével kapcsolatos bizonytalanság kezelése érdekében. Nevezetesen, gyakran azzal érvelnek, hogy ennek a helynek meg kell felelnie az érintett pénzügyi piacnak. A további javaslatok között szerepelt például a 4. cikk (3) bekezdésében foglalt mentesítési rendelkezés alkalmazása, ami egyetlen jog alkalmazását eredményezi az egész jogvitára, például azon ország jogáét, ahol az értékpapírokat jegyzik vagy bevezették.

Alternatív megoldásként – ezen aggályok holisztikus kezelése érdekében – javasolták a Róma II. rendelet módosítását a pénzügyi piacon elkövetett jogellenes károkozásból eredő szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra – többek közt a tájékoztatóért való jogi felelősségre – vonatkozó speciális kollíziós szabály megállapítása érdekében[25]. Ez a szabály e kötelezettségeket **annak az országnak a jogához kötné, ahol az érintett piac található (ahol az érintett pénzügyi eszközt bevezették).** Kérdéses azonban, hogy egy ilyen szabály minden esetben alkalmazható lenne-e, ideértve a tőzsdén nem jegyzett pénzügyi eszközöket is (tőzsdén kívüli értékesítés). Bár úgy tűnik, hogy a legtöbb tudós előnyben részesíti az érintett szabályozott piac köré szerveződő kollíziós szabály bevezetését, más javaslatok is léteznek[26].

A tagállamok a 2021. évi tanulmányhoz[27] hasonlóan arról számoltak be, hogy a határokon átnyúló pénzügyi piaci jogellenes károkozással és a tájékoztatóért való jogi felelősséggel kapcsolatos esetek nem fordulnak elő gyakran, így a Róma II. rendelet alkalmazásával kapcsolatos problémák korlátozottak voltak. Másrészről három tagállam arról számolt be, hogy a Róma II. rendelet alkalmazása gyakorlati nehézségekbe ütközik a jogellenes károkozás e területén, és azt javasolta, hogy e területen külön kollíziós szabályt vegyenek fontolóra. Vagy annak az országnak a jogát javasolták, amelynek piacán az értékpapírokat jegyzik, vagy annak az országnak a jogát, ahol a kibocsátó létesítő okirat szerinti székhelye található.

Bár a problémát különösen a tudományos körök vetik fel, az Európai Unió Bíróságának a pénzügyi piaci jogsértésekre és a tájékoztatóért való jogi felelősségre vonatkozó joghatóság megállapításával összefüggésben hozott előzetes döntései azt mutatják, hogy a pénzügyi veszteség lokalizálása a gyakorló szakemberek körében is egyre inkább fontos kérdéssé válik. Ebből következik, hogy részletesebben meg kell vizsgálni, hogy miként kell kezelni azokat az eseteket, amikor a kár tisztán gazdasági jellegű, adott esetben a pénzügyi piaci jogsértésekre és a tájékoztatóért való jogi felelősségre vonatkozó különös kollíziós szabálynak a Róma II. rendeletbe való beillesztésével vagy a bíróságok általi értelmezésre bízva.

3.4. Kollektív jogorvoslat és több felet érintő ügyek

A termékfelelősséget, a tisztességtelen versenyt és a szabad versenyt korlátozó cselekményeket, a tájékoztatóért való jogi felelősséget, a több járművel kapcsolatos baleseteket

[25] Lásd például a Német Nemzetközi Magánjogi Tanács 2012. március 31-i állásfoglalásának (*IPRax* 2012/5) 471. oldalát, amely egy külön kollíziós szabály bevezetését javasolja a pénzügyi jogellenes károkozásokra vonatkozóan azon ország joga alapján, ahol az érintett pénzügyi eszközzel kereskednek. A preambulumbekezdések javasolt módosítása mellett létezik továbbá egy általános mentesítési rendelkezés és az egynél több kereskedési helyszínen kereskedett eszközökre vonatkozó rendelkezés. Lásd még a 2021. évi tanulmány 34. oldalát.

[26] Példákért lásd a 2021. évi tanulmány 33. és 239. oldalát.

[27] 396. o.

vagy a tömeges fogyasztói károkat magukban foglaló, több államot érintő forgatókönyvek olyan példák, amikor a károsultak egy csoportja szenvedhet kárt ugyanazon cselekmény miatt. Ezekben a helyzetekben, amikor a kollektív kereset a károsult csoport valamennyi tagjának kártérítésére irányul, a kárt önállóan és minden egyes követelés és károsult tekintetében külön-külön kell megállapítani. Ezért kollektív jogorvoslat esetén előfordulhat, hogy az eljáró bíróságnak több anyagi jogot kell alkalmaznia a csoport különböző felpereseinek követeléseire. Ez különösen a fogyasztók kollektív érdekeinek védelmére irányuló, a viszonylag nemrégiben elfogadott (EU) 2020/1828 irányelv[28] alapján indított képviseleti keresetekkel összefüggésben fordulhat elő, amennyiben a képviselt fogyasztók egynél több országban rendelkeznek lakóhellyel. A több anyagi jogi jogszabály alkalmazása általában bonyolítja az ügy értékelését, növeli a peres eljárások költségeit és hosszát, és elrettentő hatással lehet a fogyasztói mozgalmak peres stratégiáira. Másrészt az alternatív megoldás, vagyis az, hogy a követeléseket különböző alkalmazandó jogszabályok hatálya alá vonják attól függően, hogy a követeléseket egyénileg vagy együttesen, kollektív jogorvoslat keretében érvényesítik-e, hatással lehet az alkalmazandó jogi szabályok kiszámíthatóságára és következésképpen a jogbiztonságra.

Ami azt a kérdést illeti, hogy a Róma II. rendelet alkalmas-e a kollektív jogorvoslat kezelésére, amely számos potenciálisan alkalmazandó jogot érinthet, a 2023. évi kérdőívben szereplő tagállami vélemények eltérőek voltak. Bár a többség nem tett észrevételt, illetve nem találta kielégítőnek a jelenlegi helyzetet[29], néhányan utaltak potenciális problémákra, vagy úgy vélték, hogy a megoldás abban áll, hogy a fellépést a vonatkozó alkalmazandó jog szerint részekre bontják.

Bár ebben a szakaszban nem vonható le az a következtetés, hogy a jelenlegi jogálláson kívül létezik-e más megoldás, amely megkönnyítené a kollektív jogorvoslatot és biztosítaná a jogbiztonságot az alkalmazandó joggal kapcsolatban, függetlenül a kártérítés igénylésére választott eljárástól, a Róma II. rendelet esetleges felülvizsgálatával összefüggésben további figyelmet kell fordítani erre az értékelésre.

4. KÖVETKEZTETÉS

A Róma II. rendelet alkalmazásának kezdete óta eltelt tizenöt év gyakorlati tapasztalatait figyelembe véve, a tagállamoktól és az érdekelt felektől begyűjtött vélemények, valamint e tapasztalatok különböző tanulmányokban való értékelése alapján megállapítható, hogy a rendelet általában jól működik és megfelel a céljának. A rendelet értelmezésével kapcsolatos jogbiztonságot tovább erősítette az EUB ítéleteinek[30] és a nemzeti ítélkezési gyakorlatnak a megjelenése.

E jelentés megállapításai azonban számos olyan kérdést tárnak fel, amelyek további mélyreható elemzést érdemelnek annak értékelése céljából, hogy kívánatos-e a Róma II. rendelet célzott jogszabályi kiigazítása, és hogy milyen lehetőségek állnak rendelkezésre ezek hatékony kezelésére. Ezek a kérdések különösen a következők:

- a magánélethez való jog és a személyiségi jogok– többek között a rágalmazás – Róma II. rendelet hatálya alóli kizárásának újraértékelése,
- a Róma II. rendelet alkalmazása azokban az esetekben, amikor a kár több joghatóságban egyidejűleg következik be, ami több nemzeti jognak a szerződésen

[28] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2020/1828 irányelve (2020. november 25.) a fogyasztók kollektív érdekeinek védelmére irányuló képviseleti keresetekről, HL L 409., 2020.12.4., 1. o.

[29] Egy tagállam szerint a 4. cikk (3) bekezdésének alkalmazása általában megoldást jelentene.

[30] Lásd a bizottsági szolgálati munkadokumentumnak az ítélkezési gyakorlatról szóló 4. szakaszár.

kívüli kötelmi viszonyra való esetleges alkalmazásához vezethet (pl. kollektív jogorvoslat és online elkövetett jogellenes károkozás, ideértve a szellemitulajdon-jogok online sérelmét, különösen a szerzői jogok megsértését),

- tisztán vagyoni hátrányt okozó jogellenes károkozás, beleértve a pénzügyi piaci jogellenes károkozást és a tájékoztatóért való jogi felelősséget.

Ennek alapján, annak értékelése céljából, hogy szükség van-e jogszabályi változtatásra, a Bizottság további elemzést fog végezni annak érdekében, hogy mérlegelje és adott esetben előkészítse a rendeletnek a minőségi jogalkotásra vonatkozó szabályokkal összhangban történő módosítására vagy átdolgozására irányuló javaslatot. Ebben az összefüggésben további elemzés végezhető annak érdekében, hogy értékelni lehessen az egyéb elképzelhető módosítások előnyeit, vagy azokon a területeken, ahol a meglévő szabályok teljes mértékben megfelelőek, az alkalmazásuk megkönnyítése érdekében a lehetséges szövegbeli pontosítások előnyeit.